

bazaltlapok már korábbi bolygatás eredményeképpen, másodlagosan "visszaszórva", nem eredeti kontextusban feküdtek a nyomvonal árkában.

2011. augusztus 11–18. között a gázvezeték nyomvonalának a Petőfi Sándor–Szabó Miklós–Kőszegi utca közötti szakaszán végzett szakfelügyelet során, a Petőfi Sándor utca 39. sz.-tól K-re, a ház sarkától kb. 3 m-re, a gerincvezetékre nyitott bekötésben, 110 cm mélyen előkerült egy bazaltkövekből rakott, É–D-i irányú út részlete, valamint annak D-i részén előkerült egy K–Ny irányú csatorna. A csatorna a Petőfi Sándor utca 17. sz. előtt megtalált szegélykövekhez tartozhatott.

Munkatárs: Nyerges Anita régész

KISS PÉTER

342. Szombathely, Savaria D-i temetője (Thököly Imre utca – II. Rákóczi Ferenc utca) (KÖH 68167) (Vas megye) Ró

2011. február 14. és május 12. között a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai régészeti megfigyelést végeztek a Thököly Imre utcában és a II. Rákóczi Ferenc utcának a Thököly u. és a Batthyány tér közé eső szakaszán. A megkutatott rész területe és mélysége szigorúan alkalmazkodott a vízvezeték- és csatornarekonstrukciót érintő közműárok határához. Összesen 204 m²-nyi területet tártunk fel.

A II. Rákóczi F. utcai kutatóárkaink egy ÉNy–DK irányú, hosszanti árokból és 4, rá merőleges kis árokból álltak. Ezenkívül a zeneiskola mögött található parkolóba vezető út É-i oldalán nyitott közműárkokban végeztünk régészeti feltárást. Az árkok szélessége felül 90–100 cm, alul 60 cm, mélységük 170 cm volt.

A hosszanti árok É-i felében 70–80 cm vastag modern kori útalapozás és feltöltés volt, míg D-i felében csak 40–50 cm. A modern kori rétegrend alatt változó vastagságban (50–80/100 cm) kevert, római feltöltés következett. A közműárkokban jobbra keresztirányú (ÉK–DNy irányú) falak jelentkeztek és mindössze csak három ÉNy–DK irányú hosszanti fal.

Az előkerült jelenségek É-ról D felé haladva:

Az *Iseum* fogadóépületének vonalában a kutatóárok aljában egy ÉK–DNy irányú, 70 cm vastag, masszív, csatári kőből épített római fal, a hozzá tartozó *terrazzopadlóval* és egy rá merőleges irányú, keskeny (20 cm széles), minden bizonnyal válaszfallal együtt, amelyek egy helyiség belső részei lehetnek. A járósíntet lefedő rétegből került elő egy fenyőtoboz végű, hosszúkás csonttégely.

Tőle 11,16 m-re D-re, egy nagy méretű, lapos bazaltkövekből épített utca vagy lekövezett udvar részlete jelentkezett. A jelenség mind K-i, mind Ny-i irányban is folytatódott még a metszetalban, de sajnos mindkét oldalát kevert (újkori?) feltöltési réteg vágta el.

E jelenségtől D-re került elő egy ÉNy–DK irányú, csatári kőből épített római fal és egy biztosan ezen falhoz tartozó, rá merőleges osztófal. Feltételezhető (a falak találkozása ugyanis nem esett a kutatóárkunk területére), hogy ettől a válaszfaltól

5,5 m-re D-re előkerült ÉK–DNy irányú fal is ehhez az épülethez tartozhat. Az itt feltárt épületbelsőnek is *terrazzopadlója* volt. E járósíntet alatt közvetlenül egy ÉK–DNy irányú kemence tüzelőcsatornáját találtuk meg.

A következő 40 m-es szakaszon több ÉK–DNy irányú fal, falkiszedés és *terrazzopadlós* járósíntet is jelentkezett, de a régészeti jelenségeket már csak a metszetalban tudtuk dokumentálni. Ugyanis a kivitelező régészeti szakfelügyelet nélkül kimarkolta a közműárok ezen szakaszát, elpusztítva ezáltal az épített örökségvédelmi emlékeket is. Csak a hatszögletű padlótéglából épített járósíntet sikerült megmenteni. A téglapadló a mai útburkolattól 80 cm mélységben jelentkezett. Mintegy 170 cm hosszúságban maradt fenn, de sajnos mindkét végén (É-it és D-it is) egy-egy újkori közmű roncsolta.

A buszmegálló területén nyitott közműárok D-i felén, egy többperiódusú épületbelsőt tártunk fel. Az előkerülő két, a korábbi fázishoz tartozó, ÉK–DNy irányú, csatári kőből és téglából épített (*opus mixtum*) római fal alapozása mélyebb (a feltárandó mélységig nem került elő). A két fal között 10 cm vastag fehéres színű, meszes járósíntet találtunk. Majd egy későbbi átépítés során a két fal közé építettek egy szintén *opus mixtum* technikával készült, ÉK–DNy irányú falat, amelynek alapozása a korábbi helyiség járósíntjén található. A fal két oldalát földdel feltöltötték, a korábbi helyiség D-i falát a kívánt szintig visszabontották és az új helyiség járósíntjét 15–20 cm vastag fehéres-rózsaszín színű *terrazzopadlóval* (10–15 cm vastag padlóalapozással) látták el. E járósínt alatti feltöltésből nagy méretű, csiszolt felületű bazaltkövek (3db), egy középbronz, számos kerámiatöredék és állatsont került elő. Itt találtuk meg a szakfelügyelet egyik legkiemelkedőbb leletét, az 50×44×15 cm nagyságú, szépen megmunkált, márványból faragott párkánytöredéket. Az épületelem minden bizonnyal a D-i városkapuhoz vezető Borostyánkő-út két oldalán található egykori szentélyek valamelyikéből származik.

A közműárok további, Batthyány térig futó szakaszán még több ÉK–DNy irányú, csatári kőből épített római fal került elő, azonban közvetlen hozzájuk tartozó falakat és járósínteket a 60 cm széles árokban nem sikerült feltárunk. A kutatóárok Batthyány tér felé eső végében számos újkori bolygatás és közmű pusztította el a római rétegeket.

A zeneiskola mögött található parkolóba vezető út É-i oldalán nyitott kutatóárok (4. árok) régészetileg kevés érdemi információt rejtett. Az árok nagy részében újkori feltöltés, különböző újkori bolygatások és közművek jelentkeztek. Kivételt képez ez alól a közműárok Ny-i vége, ahol egy ÉNy–DK irányú csatári kőből épített római falat és hozzá tartozó 28×28 cm-es *hypocaustum* téglából épített járósíntet tudunk feltárni. A jelenség mind az É-i, mind a D-i metszetalban még folytatódik. A téglapadló K-i határa viszont a római faltól 2,5 m-re épített távhővezeték betonháza, amely alá még befut, de túoldalán már nem látszik. A távhővezeték beásása ugyanis mindent megsemmisített.

A Thököly utca D-i felén K–Ny irányú vízműárok ásása közben 1,5 m hosszú *terrazzopadló* maradványait és falfestménytöredékeket figyeltünk meg 1,6–1,7 m mélységben. Az árok további részén a modern kori, feltöltött talajban régészeti jelenség nem látszódott.

A II. Rákóczi F. utcai közműárokban feltárt 120 cm vastag rétegrendben előkerült számos régészeti jelenség és lelet. A leletek nagy részét a mindennapokban használt római házi kerámia töredékek teszik ki. Azonban, szép számban kerültek elő szinte teljesen ép mécsesek, *terra sigillata* töredékek (mesterbélyeges darabok is), üvegedények töredékei, üvegfiola aljtöredéke és néhány freskótöredék. A szisztematikus fémkeresésnek köszönhetően számos fémtárggyal is gazdagodott a múzeum gyűjteménye: római érmekkel (középbronzok és késő római kisbronzok), fibulatöredékekkel, egy késő római hagymafejes fibulával, vasszőgekkel, egy bronzkarikával és egy sodort vaskarpereccel. Találtunk egy bronzgyűrűt is, amely egy ujjpercen került elő – sajnos egy újkori bolygatásból – de minden bizonnyal egy sírhoz tartozhatott.

Munkatársak: Horváth András, Horváth Dorina, Kőszegi Ádám és Vámos Péter régésztechnikusok; Isztin Gyula geodéta.

MLADONICZKI RÉKA – MRENKA ATTILA

343. Szögliget, Szádvár

(KÖH 16815)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Á, Kk, Kú

2011 augusztusában a Szádvárért Baráti Kör és a miskolci Herman Ottó Múzeum közös összefogásával megvalósulhatott hazánk egyik legnagyobb alapterületű várának első, kisebb léptékű régészeti kutatása.

A közel fél-száz önkéntes részvételével lezajlott egyhetes ásatás alatt 7 kutatóárok megnyitására volt lehetőségünk. A vár egykori főkapujának területén, mintegy 2 m vastag, nagy-köves, törmeléken omlásréteg letermelését követően, egy, a jelenleg is felmenő falakkal rendelkező kapuépítmény síkjától eltérő tájolású, visszabontott, és részben alapozási célokra felhasznált négyszögletes épület részleteit tártuk fel.

A 2010-ben⁸⁹, a külső vár D-i fala mentén feltárt cserépkályha alapozásának folytatását kerestük a tőle Ny-ra húzott kutatóárokból. A kályha további részletei nem kerültek elő, viszont rétegmegfigyeléseink bizonyították a vár Árpád-kori (13. századi), valamint ennél jóval idősebb (a neolitikus bukki kultúrához kapcsolható) megtelepedés nyomait.

A várudvar tégersorának vizsgálatára nyitott árkunkban markáns rétegződést nem találtunk. Azaz a középkori járószint nem sokkal a mai felszín alatt helyezkedhetett el, azon maszszív járófelületet nem képeztek ki, csupán a magasan jelentkező sziklafelszín közeit töltötték ki, kései (16–17. századi) leletanyagot tartalmazó réteggel.

A 17. század első harmadában épített Német-bástya előterében nyitott szelvény területén, a bástyához kapcsolódó épületek alapfalai, valamint egy 17. századi, téglából épített, mintegy 1 m átmérőjű sütökemence platnija, és részben felmenő falai kerültek felszínre.

Szádvár egyik kuriózumának számít az először 1570-ben említett, az É-i oldalon lévő felvonószerkezet, a „Csiga”, Fogadóállomásának kutatására nyitottunk árkot, a külső vár

É-i részében. Feltártuk a „Csiga” felső vári kapujának részletét, a mögötte lévő faragott sziklafelszín, azonban az egykori, szárazmalomra hasonlítható épület maradványai nem kerültek elő.

Szintén az írott források alapján kezdtük meg a külső vár és középső vár között nyílt kapu kutatását. A középső vár nagy méretű rondellájának, a Lisztes-bástyának az É-i végében kijelölt szelvény területén megtaláltuk a védmű É-i falának lezárását. Ennek belső, azaz a középső vár felé eső területéről 8 nagy méretű, talán az egykori kapuszerkezethez köthető faragott köelem került elő. Hogy az összességében több tonnányi követ ki és milyen céllal hordta össze az egykori kapu mögött, sajnos még nem tisztázható.

Szádvár első régészeti feltárásán nagyon nagy mennyiségű, elsősorban 17. századi leletanyag, valamint az Árpád-kori kerámiákon túl, több 15. századi pénzérme is előkerült, ami a hegytető K-i végének folyamatos erődítésére, és lakottságára utalhat.

GÁL VIKTOR

344. Szödliget, Csörög

(MRT 9. k. 29/5. lh., KÖH 11726)

(Pest megye) A

2010-ben próbafeltárást végeztünk az M2 autópálya Vác–szödligeti lehajtójának nyomvonalán, a nyomvonal 29/5 sz. lelőhely melletti szakaszán. Kiderült, hogy a lelőhely a nyomvonala is kiterjed, a kutatóárkokban késő avar kori település objektumai kerültek elő. Kiderült az is, hogy a lelőhely D-i irányban tovább húzódik.⁹⁰

2011. március–június között feltártuk az előző évben kutatott területet. Ezzel párhuzamosan próba-, majd megelőző feltárást folytattunk a lelőhely D felé húzódó részén. Itt késő avar kori temető részlete és néhány hasonló korú települési objektum került elő.

A településrészlethez 21 objektum tartozik: 1 épület, 17 gödör, 2 oszlophely, 1 árok. Két kivétellel a sírokon kívül helyezkedtek el, míg a 68. és 75. sz. kis gödör a sírok közt volt. A 14. sz. ház 270×260 cm nagyságú, négyszögletes alaprajzú, lekerekített sarkú, földbe ástott épület az oldalfalak közepénél levő oszlophelyekkel. A telepobjektumok betöltésében zömmel kézzel formált kerámia, állatsontok, paticsdarabok voltak.

A sírok a feltárt terület középső részén helyezkedtek el. A temető É-i, D-i és K-i széle lehatárolható, Ny-i irányban azonban tovább húzódik a nyomvonalon kívül. A sírok tájolása ÉNy–DK, ritkábban Ny–K. Egy kivételével még az avar korban valamennyit megbolygatták és kirabolták. A nagy méretű rablógödörök szürkés betöltésű foltja jól kirajzolódott, több esetben már a szubhumuszban sikerült megfigyelni a foltokat. A rablás mértéke különböző. Van olyan sír, amelyben csupán néhány töredékes csont maradt, más esetekben viszont csak a felsőtestet bolygatták meg, a lábak, a melljük helyezett edénymelléklettel, érintetlenül maradtak.

89 RKM 2010, 371–372.

90 RKM 2010, 372.